

Зовсім не рецензія

Іван Войтюк

Григорій Бакланов та Ірина Мак у серіалі «Спіймати Кайдаша». Режисер Олександр Тіменко. 2020.

Звідусіль мені почали радити подивитись «Спіймати Кайдаша». Знають, що я двічі подавав заявку «Кайдашевої» до Держкіно. Переконував, кого тільки міг, що Кайдашів мають побачити на екрані. Від поважних критиків отримував пораду переписати повість на сучасний лад.

Ні. Вважав, що повість має zostаватися такою, як написана Іваном Нечуєм-Левицьким. У тому і є суть, що дивишся на тих давніх, красивих людей, а бачиш себе сьогоднішнього. Бачиш тих, що любляться та чубляться одномоментно. І не розуміють, чого вони ніяк не можуть порозумітись. Чому така дурня навколо? Чому війну пустили у свою хату? Дуже хвилювався, готуючись до перегляду. Благо, є Інтернет. Влаштував собі комфортний перегляд без реклами.

Звісно, ніколи не давав оцінок колегам. То справа кінокритиків. Це вперше викладаю свої думки про побачене. Бо тут особливий випадок. Реалізовано мою мрію.

На щастя та радість, «Спіймати Кайдаша» перемогли всіх скептиків щодо цього неперевершеного матеріалу. Вважаю, що це визначна подія в українському телебаченні. Як стають усе частіше визначними прем'єри нових українських фільмів, що привели людей до кінотеатрів, що змусили-таки повірити в українське кіно.

Вклоняюся знімальній групі. Щиро дякую за роботу.

Спочатку було слово. Вважаю Наталку Ворожбит (авторку сценарію) видатним сучасним драматургом. Вона філігранно «зашила» в сценарій лінію Тетяни та Артура, що зовсім не перешкодило героям Нечуя-Левицького залишатись на своїх місцях та віддзеркалити ще яскравіше їхні характери.

Автор сценарію Наталя Ворожбит.

«Спіймати Кайдаша», 12 серій

Автор сценарію Наталя Ворожбит

Режисер Олександр Тіменко

Оператор Анатолій Сахно

У ролях: Ірина Мак, Віктор Жданов, Тарас Цимбалюк, Григорій Бакланов, Антоніна Хижняк, Дарина Федина, Роман Ясіновський, Юлія Врублевська, Ніна Набока, Любов Колесникова ТОВ «Прокіно», ТОВ «Телеканал СТБ». 2020.

Кастинг – у «десятку». Всі просто суперові. Звичайно, мені як чоловіку насамперед хочеться дивитись на дівчат. Всі дуже красиві. Кайдашиха (Ірина Мак) вразила тим, що грає «шлейф» прожитого життя. Вона явила «мистецтво невидимого». Її зраду Кайдашеві інколи просто бачиш і відчуваєш. Унікальна, тонка акторка.

Мотря (Антоніна Хижняк) – для мене відкриття. Завжди в таких випадках серце кричить: «Господи, не загубись!». Маємо нову зірку українського кіно. Поєднати в собі чортяку та любов, стерву та людську душу – то дорого коштує. Мелашка (Дарина Федина) – диво в пошуках себе. Її очі завжди несуть німий зміст. Завжди наповнені. Там завжди питання, біль, радість, смуток. Чудова дитина.

Таня (Юлія Врублевська): абсолютна органіка у актриси. Знахідка для режисерів, що кричать «нічого не грайте». Але вона грала. І то було майстерно і абсолютно достовірно, коли акторка підходить до прірви життя. Такі епізоди під силу потужним професіоналам.

Баби – Параска (Ніна Набока) та Палажка (Любов Колесникова) – абсолютне потрапляння в типажі. Мабуть, мало хто не побачив у них тих самих бабусь, що живуть по наших селах. У деяких епізодах вони змушували мене забути, що вони акторки.

Кайдаш (Віктор Жданов). Я побачив його ще в «Кіборгах». Тоді і тепер він демонструє глибинного актора. Здавалось би, є ексцентричні сцени, можна піти в «награвання», але ж ні. Він тут ще ліпше тримає внутрішню дію. Такий «стрижневий» образ створює. Як і написано в Івана Нечуя-Левицького і трансформовано Наталкою. А фінальні

Тарас Цимбалюк і Антоніна Хижняк у серіалі «Спіймати Кайдаша».

сцени, де він слухає радіо, а особливо, коли тисне синову руку, є зразком психологічного напруження в акторстві. Сини. Дуже красиві молоді талановиті актори. Карпо (Тарас Цимбалюк) підхопив, підгледів отого пересічного хлопця з реальними життєвими потребами. Взяв та майстерно його скопіював. Лаврін (Григорій Бакланов) несе відкриту душу роду Кайдашів, несе любов. Романтична світла людина. Акторові вдалося переконати, що на любові до жінки, до родини, до землі нашої тримається світ. Отак, як він плюхається в річку на початку картини, точно так іде захищати свою землю наприкінці. Таке змістовне «кільце» життя.

Артем (Роман Ясенівський). Актор з першого до останнього кадру тримає наскрізну дію, грає «зверхність», сина головихи. Він до останнього не розуміє, як так, що Мотря йому відмовила. Актор майстерно зреалізував сценарний задум: жаліє Тетяну і в той же час використовує можливість жити по сусідству з Мотрею. Бо не відпускає, чортяка.

Акторство в картині, навіть епізодичних персонажів, наповнене змістом. Чи не вперше не помічаєш формальної роботи на камеру з умовною органікою та «грою тексту». Я завжди казав: в Україні страшенно багато талановитих акторів. Акторство в серіалі демонструє вміння створити на рухомій картині «життя людського духу». А ще – мова. Молодці, що пішли шляхом розмовної мови, притаманної центральним районам України.

Режисерові (Олександр Тіменко) вдалося головне: створити фільм про любов до землі нашої, до людей наших. З любов'ю до повісті Івана Нечуя-Левицького.

Чого мені не вистачило? Краси природи, краси землі нашої, наших величних свят – Великодня, Різдва, Купала. Не вистачило Києва. Пожалькував що немає лева, де Самсон «щелепи йому роздирає. Як піймав його на Подолі коло Дніпра, як роздер щелепи, та й сам каменем став, і лев каменем став, а в лева з рота вода потекла».

Не вистачило церков на Подолі, де шукали Мелашку. Не вистачило Дніпра. Не вистачило «чортівні та видін», що заявлена, коли Кайдаш побачив уві сні Кайдашиху-Козу

«з червоними очима, з вогнем у роті». Мінімум три такі сцени має бути. Приміром, згадаймо Мелашку, коли вона сумує за Лавріном у Києві. «Гріх мені, що: я мучу його й себе! ... на самому вершечку стриміла Андріївська церква і ніби висіла на ясномому темно-синьому небі, що блищало на заході. Легкі хмарки сунулись по небі. Мелашка задивилась на гору, на церкву; їй здалось, що не хмарки летять в небі, а тонкі, з самих стовпів, бокові бані на церкві заворушилися, що сама церква почала коливатися на гострому версі гори. На неї напав страх. Вона глянула ще раз вгору, і їй здалось, що хрести на церкві трусяться й коливаються, що коливається вся гора, от-от впаде на неї». Погодь-

Актори серіалу «Спіймати Кайдаша»: Антоніна Хижняк – Мотря, Тарас Цимбалюк – Карпо, Ірина Мак – Марія Кайдаш, Віктор Жданов – Омелько Кайдаш, Григорій Бакланов – Лаврін.

тись. Майже кінематографічна картина. Сучасні засоби та інструменти кінографіки легко перетворюють такі сцени на справжні шедеври, дивовижні «атракції».

Не вистачило мені й бюджету в кадрі. Знаючи всю режисерську роботу зсередини, розумію, що тут від режисера мало що залежить. Для себе я домальовував у серіалі Богуславські горби, квітучу весняну місцину – наречену вздовж річки Рось, хрещенський морозець з білим снігом та дивовижні осінні кольори дерев зі стиглим урожаєм замість бутафорських груш... Респект операторові (Анатолій Сахно), якому все-таки вдалося, навіть у таких скрутних умовах, не втратити цілісної картини та ще й умудритись зняти кілька суперових кадрів з тваринами. А комаха в тарілці борщу та гніздо на дереві з пташенятами – шедевр. Попри мої зауваження, режисер та оператор – великі молодці. Здогадуюся, що долали скептицизм до своєї роботи, просто впевнений у цьому. Але серіал відбувся. Тепер він живе своїм життям. Вітаю! То успіх, що він отримав дуже хороші рейтинги.

Продюсерам треба думати та замовляти групі наступний сезон. Наталка Ворожбит, я абсолютно впевнений, майстерно вийде за межі повісті та збереже дух і букву Нечуя-Левицького.

Аплодую і дякую за роботу всій групі, всім службам телеканалу СТБ. Чекатимемо другого сезону. Ви тепер приречені. Хай щастить...

P.S. Користуючись нагодою і тим, що митці каналу СТБ розтрошили нашу меншовартість і зневіру до твору Нечуя-Левицького, продемонструвавши, що то є не сімейна «комедійка» про сварки. Тепер сам Бог велить: знайдись, дорогий друже, продюсере! Зробімо кіно.

Свого часу я називав у заявці до Держкіно «Кайдашеву» блокбастером. Зневажливо посміхались. Але ж серіал «Спіймати Кайдаша» це доводить.

Пора створити фільм, опертий на першоджерело. 90–100 хв. Сучасні засоби зйомки, графіки та звуку. «Ще є порох у порохівницях». Є Віталій Запорожченко (оператор), є Сергій Бржестовський (художник), є Володимир Губа (композитор). Є наші учні. Чудова творча молодь. Ми не підведемо. Ми, хоч і дідуся, але можемо зробити касове кіно.

Дивимось на людей наших прадавніх та бачимо себе. Кіно про себе. Шукаємо відповіді – чого нам треба, щоб домогтись, щоб подолати ворога і жити в радості на Богом поцілованій землі?

Перейти рубікон

Юлій Швеуць

«Рубіж: Грубешівська операція», документальний

Автор сценарію Тарас Лазер

Режисерка Олеся Моргунець-Ісаєнко

Україна. 2019

Українсько-польські стосунки не завжди виблискували глянцем. Ворожнеча, зумовлена насамперед імперською ностальгією та майстерно підживлювана нацистами, сталіністами та всюдисущими третіми силами, призводила до трагічних наслідків. Один із жаклихв спалахів нетерпимості стався на Волині наприкінці Другої світової війни, коли «у відповідь» на участь українських формувань у придушенні польських виступів партизани Армії Крайової із завязттям есесівців та радянських гебістів здійснювали каральні рейди по мирних українських селах. «Відповідь» на «відповідь» з боку УПА не забарилася, але це вже трактувалось як прояв бандитизму...

Та все ж в українсько-польських стосунках повоєнних часів були й позитивні епізоди співробітництва. Саме на одному з них зосереджується фільм Олеси Моргунець-Ісаєнко «Рубіж: Грубешівська операція». Його темою є історія непростих перемовин керівників УПА і АК, результатом яких стали обоюдне припинення терору щодо місцевого населення й низка спільних акцій проти радянських енкавеевців та їхніх польських поплічників на території Закарпаття в 1945–1946 роках. Мар'ян Голембієвський¹, командувач Армії Крайової на Грубешівщині, згадував: «Були виготовлені листівки, у яких говорилося, що наші народи вічно житимуть поруч. І тому замість боротьби потрібно шукати порозуміння. І простягаємо тепер українцям руку. Забудемо про те, що було, і борімося спільно за незалежність проти російського окупанта <...> Стверджую напевне: від околиць Бреста і аж до Перемишля наша співпраця засіяла»². Кульмінацією цих настроїв стала Грубешівська

операція, ініційована польською стороною. В українських інтересах важливо було паралізувати роботу «переселенської комісії», що зганяла етнічних українців із земель, які за «поділом Європи» відійшли до складу Польщі.

Перегляд фільму для багатьох стає відкриттям, адже Грубешівська операція в травні 1946 року під керівництвом сотника УПА Євгена Штендери³ була наймасштабнішою акцією польських підпільників у повоєнний період й мала величезне значення. Хоча радянська сторона, як завжди, в разі применшувала втрати, вказуючи на десяток постраждалих бійців карального загону, але жителі повітового містечка стверджували, що лише в одному, вицент розваленому саморобними снарядами будинку було знешкоджено близько восьми десятків енкавеевців на чолі з генералом, який завітав, аби взяти участь у якійсь вечірці. Психологічний ефект блискавичного нападу посилювала вдала дезінформація: містом поповзли чутки, що згадана акція – лише розвідка боем, а головний удар інше попереду⁴.

Ось як характеризував Грубешівську операцію Мар'ян Голембієвський: «Умова наша в багатьох пунктах – в міру тогочасних можливостей (1944–1947) – була обома сторонами відверто реалізована. Доказом є те, що українці,

¹ Мар'ян Голембієвський – організатор зустрічі українців і поляків. Після арешту в Варшаві в 1948 році «за співпрацю з УПА» йому вдалося вижити та емігрувати.

² Газета «Незборима нація». – 1995. – № 15–16.

³ Євген Штендера, 1924 р. н., воїн УПА. Після 1948 року – громадський діяч, журналіст, головний редактор серії «Літопис УПА». Нині проживає в Канаді. Його спогади поряд зі спогадами Мар'яна Голембієвського лягли в основу діалогів фільму.

⁴ Паніка була страшенною: сталіністи обмежили в'їзди в місто й виїзди з нього, комендатура працювала тільки вдень, уночі всі переходили в окопи, обкопали ровами і обнесли колючим дротом будинок НКВС. Сусідній Томашів-Любельський гарнізон НКВС припинив ганятися за партизанами, також окопався й готувався до оборони міста. Польська Служба Безпеки скаржилась в інстанції, що військо Корпусу внутрішньої безпеки виїхало з повіту, мотивуючи це тим, що в них замало провіанту й замало сил, аби проводити операції. Такі панічні настрої домінували в районі чотири місяці.